

Gök ve yer gibi şuursuz mahlûkâta, Allah niçin şuurlu varlıklarmış gibi hitâb ediyor? Risaleler zaviyesinden ne dersiniz?

Lisanihâl (hâl dili) ve kal olmak üzere iki türlü konuşma vardır. **Lisankal**, bir şeyi düşünerek ve konuşarak söylemektir. Mesela iki insan bir araya geldiği zaman halini ve derdini konuşarak anlatırlar.

Bir de hâl dili ile konuşmak vardır. Yani hali ve durumu ile karşı tarafa bir şey aktarmak ve anlatmaktır. Mesela, trafik lambaları avazı çıktığı kadar insanlara durun veya geçin diye bağırılmazlar. Hal dili ile, yani cansız ve şuursuz renkler ile yol gösterirler.

İletişim ve konuşmak ya da bir hakikati ifade etmek sadece konuşmak ile olmaz. Bunun dışında cansız ve şuursuz varlıklar canlı ve şuurlu varlıklar gibi hal dili ile çok şeyleri ifade edip ispat edebilirler.

Şimdi kainatta ne kadar canlı veya cansız varlık varsa, hepsi ya hâl dili ile ya da kal dili ile Allah'ın varlığına ve birliğine şahitlik ediyorlar ve onu zikredip tesbih ediyorlar. Mesela, bunun en güzel örneği cansız ve dilsiz olan atomların canlı ve şuurluların yapamayacağı vazifeleri görmesidir. Bugün fennin beyanı ile atomlar o kadar mükemmel bir vazife ve işlere mazhar oluyor ki, zerre kadar akıllı olan, o atomun arkasında Allah'ın kudret elini görür ve o atomun hal dili ile Allah'ı zikrettiğini anlar.

Hatta insan Allah'ı bir dil ile zikrederken, atom ve zerreler bin dil ile Allah'ı zikredip ispat ediyorlar. Atomların dili hâl dilidir. Tıpkı trafik lambalarının hâl dili ile konuşması gibi. Atomlar da hal dili ile sürekli Allah'ı zikredip ifade ediyorlar.

Bir elma, üzerindeki renk tonu ile Allah'ın **Musavvir** ismini hatırlatırken, mideye rızık olarak indiğinde Allah'ın **Rezzak** olduğunu gösterir; tadı ile Allah'ın **Rahim** ve **Kerim** olduğunu ifade eder ve bunun gibi daha çok isimleri **hâl dili** ile bize bildirir ve bize ispat eder ve bir cihetle manen zikreder.

Diğer bir bakış açısı olarak, cansız olan mevcudatın Allah'ı tanıyıp bilmesi, hatta tesbih ve zikretmelerini iki şekilde anlamak mümkündür.

Birisi: Allah kainatta her bir mevcudata bir vekil ve nazır melek tayin etmiştir. O mevcudun üstünde tecelli eden isim ve sıfatları okumak ve onun hal dili ile ettiği tesbih ve zikri Allah'a takdim etmek görevi vekil meleğe aittir. Bu meleklerin bu mevcudata vekil olarak onların namına Allah'ı tanıyıp zikretmeleri mümkündür. Cansız mahlukatın canlı gibi, şuursuz canlıların da şuurlu gibi tasvir edilmesi bu

---

manaya gelebilir.

İkincisi: Cansız ve şüursuz varlıkların insan gibi bilmek ve tanımak tarzında değil de, kendilerine mahsus bir şekilde bilmesi ve tanınması olabilir. Bu hikmet-i İlahiden uzak değildir. Cansız ve şüursuz mevcudat nasıl hâl dili ile Allah'ı tesbih edip zikrediyor ise, kendilerine mahsus bir dil ya da şuur ile Allah'ı bilip tanıyabilirler. Mahiyetini bilemememiz, olmadığı anlamına gelmez.

Kur'an'ın çok ayetlerinde, şuurun alametleri hükmünde olan tesbih ve zikir, cansız varlıklara izafe edilmiştir.

Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

"Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tesbih etmiştir. O, Aziz'dir, Hakîm'dir."(Hadîd, 57/1).

"Yedi gök, arz ve bunların içinde bulunanlar, O'nu tesbih ederler. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiç bir şey yoktur, ama siz onların tesbihlerini anlamazsınız. O, Halîm'dir, çok bağışlayandır."(İsrâ, 17/44) .

Dua, kulluğun simgesi ve başlı başına bir ibadet olduğuna göre, sadece insana has bir olgu değildir. Bu yönüyle kainattaki bütün mahlukat onunla ilgilidir. Toprağın bağrına atılan bir tohum, çatlamak, başını topraktan çıkarmak ve güneşe doğru filizlenmek için dua eder. Ama biz onun dilini anlamayız.

Yumurtaları üzerinde yatan kuş, yavruları için dua eder kendi lisanıyla.

Ağaçlar, mevsimi geldiğinde meyve vermek için dua ederler. Ama insan bunun farkında değildir. İşte müminin kainata bakışı budur ve bu şekilde olmalıdır.

Kur'an-ı Kerim'de buyuruluyor ki:

"Kainatta hiçbir şey yoktur ki hamd ile Allah'ı tesbih etmesin, Onu anmasın, Ona dua etmesin. Fakat siz onların bu tesbihlerini, zikirlerini, dualarını fark etmiyorsunuz." (İsra, 17/44)

Allah'ın Şuursuz ve cansız varlıklara hitap etmesi, insanlar içinde Őuuru donuk ve kalbi taŐ gibi cansız olanlara hitap etmesi kadar makul ve hakikattir.